

Številka zadeve: U-I-30/12

Datum odločbe: 18. 10. 2012

Področje: posmrtno ugotavljanje očetovstva

Izrek: V drugem odstavku 92. člena Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih se razveljavi besedilo "vendar najkasneje eno leto po njegovi smrti"; razveljavitev začne učinkovati eno leto po objavi odločbe v Uradnem listu; način izvršitve.

Dodatno: odgovor DZ; mnenje vlade

Odločitev: 1. točka izreka soglasno 9:0; 2. in 3. točka izreka 8:1

SAMO ZA: Petrič, Deisinger, Jadek Pensa, Korpič – Horvat, Mozetič, Pogačnik, Sovdat, Zobec

SAMO PROTI: v 2. in 3. točki izreka Klampfer

Izločeni: /

POVZETEK ZADEVE:

Predlagatelj (Višje sodišče v Mariboru) je vložil zahtevo za oceno ustavnosti drugega odstavka 92. člena ZZZDR v delu, ki določa, da lahko otrok, rojen zunaj zakonske zveze, vloži tožbo za ugotovitev očetovstva najkasneje eno leto po smrti domnevnega očeta. Meni, da je enoletni prekluzivni rok za vložitev tožbe za posmrtno ugotavljanje očetovstva v neskladju z Ustavo, da izpodbijana določba neposredno posega v koristi otrok, in sicer v otrokovo dedno pravico po pokojnem očetu in po njegovih sorodnikih, pa tudi v vse druge pravice na različnih pravnih področjih, ki so povezane z očetovskim statusom. Ustavno sodišče je presodilo, da je rok kratek, objektivne narave, torej deluje strogo, trdo in rigidno in ne upošteva specifičnega položaja otroka kot upravičenca za vložitev tožbe. Interes otroka mora pretehtati nad interesom pravne varnosti in potrebe po varovanju trajnosti obstoječih družinskih razmerij. Poseg v otrokovo osebnostno pravico do poznavanja izvora je prekomeren, saj prekluzivni rok nesorazmerno omejuje pravico otroka, da izve svoj izvor oziroma kdo je bil njegov biološki oče in da vzpostavi pravno priznano starševsko razmerje (čeprav posthumno). Zato je Ustavno sodišče rok razveljavilo z enoletnim odložnim rokom in določilo način izvršitve svoje odločbe.

Ni ekonomske dimenzije.

EKONOMSKA DIM.	1	2	3	4	5
Pozicija sodbe in protisodbe					
Pozicija LM					

DRUŽBENA DIM.	1	2	3	4	5
Pozicija sodbe in protisodbe		S			PS
Pozicija LM					
PROTI: /					
ZA: Petrič, Deisinger, Jadek Pensa, Korpič – Horvat, Mozetič, Pogačnik, Sovdat, Zobec, Klampfer	1	1	1		

Družbena dimenzija je prisotna. Zaznamo jo lahko v razmerju med otrokom, ki želi ugotoviti svoj izvor, in drugimi osebami, ki so bile z umrlim povezane (so njegovi dediči, ki so lahko tudi že dedovali, prevzeli zapuščino in z njo svobodno razpolagali; s tem se lahko poseže v njihova premoženjskopravna razmerja ter v pravico do zasebnosti in osebnostne pravice domnevnega očeta in njegovih svojcev). Družbena dimenzija je prisotna tudi pri poudarku, da se mora upoštevati ustavna zahteva po enakosti pravic otrok, ki so rojeni zunaj zakonske zveze, in otrok, ki so rojeni v zakonski zvezi. Torej enakost otrok, ne glede na to, ali so rojeni v zakonski zvezi ali izven nje, pri ugotavljanju očetovstva v sodnem sporu.

Odločba:

Ustavno sodišče odloči v prid možnosti, da otrok vloži tožbo tudi po preteku enega leta po smrti domnevnega očeta, saj prekluzivni rok razveljavi. V tem primeru bi lahko izbrali pozicijo 1. Vendar, ko v obrazložitvi Ustavno sodišče argumentirano zavrača stališča DZ, ki so v prid obstoječi zakonodajni ureditvi s prekluzivnim rokom, pri tem navede omeni tudi, kako dedno pravo opredeljuje pogoje uveljavljanja dednopravnih zahtevkov in pozna instrumente, ki omogočajo pravno varstvo in zaščito dobre vere oseb, ki so že dedovale. S tem pokaže tudi razumevanje položaja pokojnikovih svojcev. Enako velja ugotoviti tudi glede posega v zasebnost in osebnostne pravice svojcev umrlega, za kar pa sicer Ustavno sodišče ugotovi, da bi se morebitno število posmrtnih sodnih ugotavljanj očetovstva in s tem posegov v zasebnost svojcev lahko povečalo, da pa tudi te negativne posledice ne odtehtajo uveljavljanja pravice otroka do poznavanja lastnega izvora. S tem je tehtnico vendarle v določeni meri nagnilo v smer pozicije 2. Zaznamo jo lahko tudi kot odstop od sredine (pozicija 3) v smeri koristi otroka v razmerju do svojcev umrlega. **Pozicija 2.**

Sodnica Klampfer glasuje za 1. točko izreka, torej za razveljavitev prekluzivnega roka, zato z vidika družbene dimenzije ne moremo najti njenega odstopa od večinske odločitve.

Nasprotna odločba:

V nasprotnem primeru bi Ustavno sodišče prisluhnilo stališčem Državnega zbora, ki bi ga prepričale, da ne gre za prekomeren poseg v pravico otroka, temveč za poseg, ki pravzaprav varuje (med drugim) pravno varnost, zasebnost in osebnostne pravice svojcev. Tehtnica bi se torej nagnila v obstoječe pravice svojcev umrlega. **Pozicija 5.**

AVTORITARNA DIM.	1	2	3	4	5
Pozicija sodbe in protisodbe		S			PS
Pozicija LM					
PROTI (2. in 3. točka izreka): Klampfer	1				
ZA: Petrič, Deisinger, Jadek Pensa, Korpič – Horvat, Mozetič, Pogačnik, Sovdat, Zobec	1	1	1		

Odločba:

Ustavno sodišče da prednost posamezniku, v obravnavanem primeru otrokom, ki želijo izvedeti svoj izbor, tudi po smrti morebitnega biološkega očeta. Imajo prednost pred obstoječo zakonodajo in družbenim redom. V slednja se poseže tako, da Ustavno sodišče razveljavi izpodbijani prekluzivni rok

za vložitev tožbe na ugotovitev očetovstva po smrti domnevnega očeta. To bi bila pozicija 1. Ustavno sodišče razveljavi izpodbijano ureditev z enoletnim odložnim rokom. Vendar je pri tem Ustavno sodišče posebej omenilo, da ni ustavno sporna sama določitev roka za tožbo, temveč le način njegove določitve. Zakonodajalec bi lahko določil subjektivni rok, namesto togega objektivnega. Zato **pozicija 2.**

Sodnica Klampfer je glasovala proti 2. in 3. točki izreka, ločenega mnenja ni napisala, zato je težko sklepati njeno pozicijo. Ker je glasovala za razveljavitev, jo to vsekakor pomakne v smeri večinske odločitve in ne v smeri nasprotne odločitve potrditve zakonodajne ureditve s prekluzivnim rokom. Morda bi njen glas proti enoletnem odložnem roku in načinu izvršitve te odločbe pomenil, da se je zavzemala za takojšnjo razveljavitev enoletnega prekluzivnega roka, in je s tem njeno stališče še bolj v smeri nasprotovanja avtoritete države in v smeri dajanja prednosti otroku, da spozna svoj izvor. Zato **pozicija 1.**

Nasprotna odločba:

Nasprotna odločitev Ustavnega sodišča bi sledila argumentom Državnega zbora in ohranila obstoječi prekluzivni rok v veljavi, s tem bi zagovarjala avtoriteto države, zakonodajalca, ohranjanje družbenega reda pred koristmi otroka do poznavanja svojega izvora. **Pozicija 5.**

MEDNARODNA PRAVNA VPETOST (OCENA OD 1 DO 4 ali neocenjeno-NC)		
Odločitev in sodniki ZA Petrič, Deisinger, Jadek Pensa, Korpič – Horvat, Mozetič, Pogačnik, Sovdat, Zobec, Klampfer	2	<i>Omenjena je sodna praksa ESČP.</i>

Glede na odločitev sodnice Klampfer v tej zadevi jo za potrebe mednarodnopravne vpetosti in mnenja vlade in DZ ne izpostavljamo kot "proti" odločitvi Ustavnega sodišča, temveč štejemo kot del soglasne odločitve.

Gre za dokaj redek primer, ko DZ in vlada nimata enakega stališča glede ustavnosti izpodbijane ureditve. Medtem ko jo DZ zagovarja in argumentira, zakaj je obstoječi prekluzivni enoletni rok za tožbo na posmrtno ugotovitev očetovstva ustavnoskladen, vlada poudarja, da ta rok nesorazmerno omejuje pravico otroka, da izve svoj izbor.

NAKLONJENOST VLADI (OCENA OD 1 DO 4 ali neocenjeno - NC)		
Odločitev in sodniki Petrič, Deisinger, Jadek Pensa, Korpič – Horvat, Mozetič, Pogačnik, Sovdat, Zobec, Klampfer	4	Vlada meni, da izpodbijani prekluzivni rok dejansko otežuje uveljavljanje otrokove pravice do poznavanja svojega izvora oziroma nesorazmerno omejuje pravico otroka, da izve za svoj izvor. Ustavno sodišče z dodatno argumentacijo sledi stališču vlade.

Če je bilo mnenje DZ drugačno od mnenja vlade oz. če je mnenje podalo samo DZ:

NAKLONJENOST DZ (OCENA OD 1 DO 4 ali neocenjeno - NC)		
Odločitev in sodniki ZA Petrič, Deisinger, Jadek Pensa, Korpič – Horvat, Mozetič, Pogačnik, Sovdat, Zobec, Klampfer	1	DZ se strinja z ureditvijo; zakonodajalec naj bi imel stvarne in razumne razloge, da je ta primer ugotavljanja očetovstva uredil posebej. Kratek rok za tožbo na posmrtno ugotovitev očetovstva je pogojen z omejenimi možnostmi takega ugotavljanja očetovstva in omejenega vpliva na obstoječa pravna razmerja. varoval zlasti pravico do zasebnosti svojcev. Opozarja tudi na pravico do pietete. Ustavno sodišče tem argumentom ne sledi.